

TARTUMAA

TARTU

PEDAGOOGIKA
ARHIIVMUSEUM
FOND K37109

TARTUMAA

Tartumaa on Lõuna-Eesti suurim maastond. Üldse on ta Eesti maastondade seas nii pindala suuruselt, kui ka rahva-arvult teisel kohal. Oli Tartumaal 1922.a. 28/XII rahvaloenduse andmeid 175881 inimest. Pindala on 5834 km². Üldiselt on rahva koosseis kõige ühtlasem maal, kus eestlasi on 918%, kuna alates on ainult vähe üle 50% eestlasi ja pea sama palju venelasi. Viimased on koondunud peamiselt peipsi-äärsele rihelkondadesse.

Pinnarehituslikult sarnab Tartumaa põhjapoolne osa siluri ladestute piirkondale. Põldeurme juurest võib leida rikkast lubjakivi, mis muretses annab sobilise pinnaga. Lõuna- ja Uusma- Uusmaaleena rihelkondade põhjapoolse esineb Põhjala laot, mille sagedasti muretses rihid on heaks ehitusmaterjaliks. Lõunapoolne osa asub Keskdevooni puna-liivastivil, mis jõgede arguoles paljastub. Alul on devooni ladestus väike, aga lõunapoolne minne kasvab see Keskjõe orus 1579 m.

Geomorfoloogiliselt esineb Tartumaa lain- ja lausmaana. Pinnavormiliselt Tartumaa jaguneb kolme ossa või rihelkondade. Põhjapool on püsikõrgemad seljandud ja künki-
sed, lõunas esinevad künki- ja künki-

ning keskosas arud. Suurkümmude ja suuplite
voldkonna kesksuse moodustab Otepää kõrgus-
tik, kus on primaarsete mitmesesises rüü-
ge suurem. Absoluutsete kõrguste poolest kuu-
lub Tartumaa maadlmaale hulga, sest ta
asub 200 m. allpool merepinna.

Kliima on Tartumaal karmis jahe ja on
kõrgis maastikuole jagudes karmis ühtla-
ne, sest siin pumbuvad kõrgemad mäed,
mis ilmastiulisi alusi võiksid muuta.
Idarannikul asub küll Peipsi järve ja Otepää
kõrgustik, kuid need avaldavad väga
vähem mõju. Väga andmest näha on kõige
soojem kuu kõrgis maastomas juuli ja
kõige külmem veebruar, paiguti ka jaan-
ar. Jões ja järved külmuvad kinni juba
äige varasult. Kuid siiski tõelpruu-
väärt on, et Emajõe võrdlemisi hilja kinni
külmab ja varasult lahti läheb. Viimase
põhjuseks on see, et sääl kiire vool on ja
sooja soojavee juurdleval kanaliseer-
mist. Üldse aga seisavad veestogust jõu-
kotte all 5 püud. Tartumaa jõed kuu-
vad Peipsi vesikonda. Suuremaks ning
kõrgis lõuna-kesti tähtsamaks joeks on
selles vesikomas Emajõgi.

Ta moodustab karest asast: Väike Emajõgi (pikkus 91,5 km jõgikond 1480 km²) ja
suur Emajõgi (pikkus 104 km jõgikond 10560 km²). Suurel Emajõel on väga pal-
ju suuremaid ja vähemaid lisajõgesid,

maagi mõttes Põltsamaa ja Põlva. Need mõle
maad lisajõed algavad Pansivere jõrgustist
Põlva jõele on veel Laeva-, Anne-, Elma- ja
Rõõgi jõgi. Eriti looduslikult ilus on Pühajõre.
Ta asub Otepää jõrgustiku eelsoos (pikkus
2,5 km) Gnapjärve ilu annavad kalle kõvad
liivase põhjaga räärunised kalad ja met-
saga kaetud rümparused saared.

Gnapjärvi

Vaatleme nüüd lähemalt ka Tartumaa
toimivõnde, rühmades tähelepanuväärse-
maid toime-ühisvõimad enam vahem
ühelossis rühmades. Pühma ühtlus oleb:

- 1) toimeühisvõimas valitsevast põhivõimist ehk
karsusvõimist, nagu: puid, põõsad, puhmad jne.
- 2) ühtlasist välisest tingimusest. Meie saame
sellekohaselt järgmised rühmad: (1) Metsad
(2) Põltsamaaistlikud alad ja nende lõuna-
mõlvad (3) niidud (4) puidniidud (5) seod (6)
loodud (7) rovad (8) veetaimestikud ja (9) põllud.

- 1) Metsad. Tartumaa metsades valitsevad

punliigid jagunevad järgmiselt: lehtpuid (osak, hõbe, ja saar) ja osakpuid (osak, määnd).

Tõige vähenõolisum neist on määnd, sest oma sügavale ulatava juurestiku tõttu võib kasvada liivas ja kruusasel pinnal. Kruusk on juba nõolisum ja talvitab oma pinnalõikeste juurestiku pärast paremat ning võrs-
temat pinda. Hõbe armastab kergemat pin-
da ja saar kasvab tõige paremini õhukis-
kal, niisel, rannusal pinnal.

(2) Päikesepaistelised alad ja nende lõuna-
nõlvad. Tartumaal on eriline liis taimi,
mis armastavad väga kuiva ja päikesepaistelist kohta. Kõik need asustatakse iseloo-
muliselt ja sageli esinevate liiside
hõbe, nagu aasikar (*Avena prostrata*), lam-
ba-arm (*Festuca ovina*), mitme ääre tu-
lidas (*Ranunculus polyanthus*), sinisuss (*Gossypium montana*) j. n. e. leidub ka haru-
daselmaid liise, nagu näitex mullukas (*Trigonotis viridis*), sile tõulipea (*Dracocephalum rupestris*) j. n. e.

(3) Viidud. Igale pool, kus maa on tavalisel
määril niiske peaksid kasvama metsad,
kuid tihti me näeme sellasemel mitte. Selle
tõttu on siin inimene, kes loendab maa-
ala niiskusega maaparanduste abil. Ja
neid nimetatakse kultuurmitte. Ma-
pinna koorseisu tõttu leiame siit
mitmesuguseid taimi ühiskondi, nagu näit.
aasikar (*Anthus pratensis*), niidu tõ-

va lill (*Coronaria flos cuculi*) j. n. e. Tartu ümbruse niiskel niitudel kasvavad niisugused taimed, mida loode- ja Põhja-Eestis pea üldse ei kasva, nagu näit. Siberi rohumõõk (*Trisibirica*) ja hobusea (*Diophrasia sibirica*).

4) Puisniidud. Niidu ja metsa, samuti niidu ja soo vahel on äige mitmesedised ülemineku vormid. Puisniidud kujutavad metsa ja niidu vahetvormi, kus esinevad suuremad ja vähemad punde salgaad. Siin võib leida kõiki metsapuid ühes tüüpiliste kõrastaimetega, nagu näit. ribulehed (*Pirola*) ja põnn-rohugaad (*Acolis acetosella*).

5. Sood. Märgal pinnal asuval taimestikule võib jagada kolme rühma: sood ja robas. Sood tekivad rannikul ja märgal pinnal. Soovesi on äige nõrga vooluga ja seega võtga hapniku väene. Sellepärast pole ta sobine punde kasvatamiseks. Nimelt nõrgemal sootasel võib leida järgmisi taimi: kahetahune torn j. n. e. Peale nimetatud soode, mida nimetatakse heinsaks, on veel alemas roogsood, kus taimestike moodustab pilliroog.

6. Loodud. Need on tekkinud enamasti mõrgadel mudaliskudel. Loodus kasvavais tüüpilisimais puias on: saulepp (*Alnus glutinosa*), soe-kas (*Betula pubescens*) j. n. e. Rohk ja kõrstaimeist leidub peamiselt: süga sõnajalg, lühkaste vart j. n. e.

7. Robaad. Robaad kasvavad määrtal, kuid teit-
vate ainete poolest kehavad pinnal. Robaade peam-
massi moodustab turvasammal. Robaade tüüp-
lisist taimist oleksid: soovill, valge nokkhein jne.

8. Veetaimestikund. Siin kasvavad peamiselt
rooghein, pilliroog, vesiroosid, vesikupud, vesihenn
vesikats j.n.e.

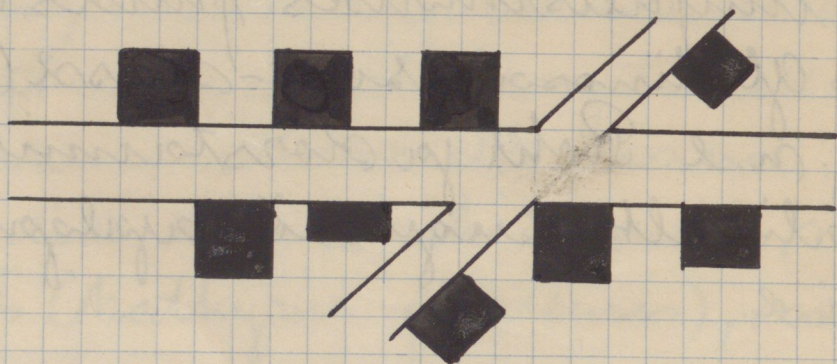
Enamjões aga pinnal kasvavad räärsed taimed,
Selle põhjuseks on tugev veevool.

9. Põllund. Põllundel kasvavad peale kultuur-
taimete, kirburohi, soojumiskas, alpi võipätaas,
Kuslapuu j.n.e.

Elanikud ja maareform

Suutsilared on Tartumaa peaaegu
tõeliselult rahumund ja ainult äärsikund
võime põhjapool veel leida, kuid see need
on peaaegu juba ümber tehtud.

Uitmesugused asulad on levinenud
vahelduvas tiheduses, mis on tingitud loodus-
lisist, majanduslist ja ajaloolisest alusest
Asulate suurus on väga mitmesugune,
alates väikestest kääbusküladest, kus 4-
5 talu ja ja elavasse kuni provintsi
kinnise. Seal, kus elanikud ilma kindla
korvita on rühaste läheduses sunnitud.
Märkused:

7
Metsaristatel aludel on enamasti harvad iir-
sõetadud. Peipsi rannikule on iseloomusta-
vaks jooniks suured lõunavõilad. Põhja Tar-
tumaal kessos on rida vilad.

Maareform.

Enne 1920.a. maareformi jagunes kogu
maa suurmaades ja väikemaades.

Suurmaad jagunesid järgmiselt:
(1) Püütlimõisad; (2) Majaraatmõisad; (3) Pü-
gimõisad ja (4) Kirikumõisad. Peale selle mit-
mesugused asutuste ja omavalitsuste mõi-
sod.

Väikemaad jagunesid enamasti tor-
lades ja papsikolades.

Maastonna tööstuslikes ettevõtetes on pü-
rituse vabirind, aur-, vee- ja tuulejõulised
vessid. Vessites jõujahvatamise kõrval
saetakse lund ja sinolleid.

Kõik ettevõtted on levinenud ühtlaselt
üle maastonna. Kõikplused on suurem
neis kihelkonnas, kus on tekkimisel alavind
kõik ja kõikplused on koostunud. Ei
ti huvitavad ja elavad on laada päevad
mola on aastast 80.

Wagu andmeist mõha, on Tartumaa vä-
ga palju kooli ja mitmesuguseid seltse.
Kõik on kooli kess- ja algkoolidega
238 neist maal 195

Tartumaal on rahva peatuluolustoriks
karjandus ja põllumus. Liggi 70% põllupim-
mast on terovilja all. Viisu kasvotamine on
üldiselt kallis võixe kuma kaera võiga pal-
ju kasvotatakse. Linade kasvotamine on
viimastel aegadel kohumend, kuni võtab
siiski umbes 4% põllupimast oma alla. Peale
elunimetatud teroviljaole kasvotatakse
veel kartuleid, hernioli, ube, etri ja tatraid
Idesumise headusega karjamaid on 22%
ja hobu 71%. Pimolub peaaegu igasugune
karjamaade parandamine. Karjamaad
asuvad tavaliselt kõige halvemat maa-
alal, kus loomil on võimalik leida vaid
äige raevalist toidumist. On märgata prima-
karja tõulises parandamises tugevat tõu-
sudenti. Vähem rõhku pannakse siga-
de ja loomaste tõuparandusele. Kõrvalise
tähtsusega on aianus, mille all aiult
0,2% terveist maa-alast. Taludes peetakse
mii puuvilja- kii juurvilja aeda, aiult
aiult oma tarude täitmiseks.

Peale põllumajanduse ja karjanduse
on suur tähtsus Eipri ja Virtsjärve äärsi-
le elanikele kalandus. Viimastel ajal on
kalastamine laurpidi läinud, asalt röö-
püügi tõttu, asalt tarvilise turu pumdu-
misel.

Peale selle on ka suureks tulualuseks
metsandus. Metsarajamine, ehitus-, tarbe-
ja põletispuude valmistamine parub palju

9
dele inimestele tööl. Metsamaterjali li kasuta
Tartumaal kangeltsi üksi ära, vaid suures
meist reetasse Tallinna.

Tartumaa on puht. põllumajandusline maa
sui suurteestus on väga vähe arenenud.
Maa on roovolunud peamiselt roovustäsi
Vähemal määdul tarvitatakse loodusvaru-
sari, turvast, ja ka praesini.

Haridusliselt on Tartumaa saanud teiste
besti maaõnndade lesotas. Tartu linn on
olnud besti suurimais haridus keskskolas.

Sihelkonnad.

Sihelkondi on Tartumaal 16. Need aladid
järgmised:

(1) Kuimurme Sihelkond.

See on vähim ja noorim Sihelkond Tartu-
maal. Pindala on 116 km². Pinnakitusliselt
kubub to tasandiksude ja vallseljakute
vööre. Tähtsamaks ja ainsamaks iseseis-
vaks veesoones on Kuimurme jõgi. Sa on vord-
lemisi väike ja madal, krusase põhijaga.
Kuimurme on suurte põliste metsade ala
ning maaõpind on seal soine. Kultuur-
mabistiksud ihnuvad siin ainnult tagasi
hoiidiksude loisendena. Mõda kasvab ai-
nult kõrgemal liivaseil aladel. Suurem
osa metsast on kasutatarvad. Väärtusliske
puud leidub siinseis metsades väga vähe
Tammi ja vahtraid tuleb lugeda haruldus-

teks. Avimurme metsariskusest on tingitud ehitusmaterjal. Elanuid püütakse tihti landledega ära lüüa ja arvaid võrvida. Asudes metsade ja soode taga, kangel suuremalt liisklemiskeskkusest ja raudteist on Avimurme väga ebasoodsais tingimustes. Soodsamad on liisklemisvõimolusest taluel, kus reeleed etse üle soe viivad. Suvel hõlbus töö liiskumist ainult lohusse ja asalt ka llustue.

Maajundus liiskult ei või Avimurmet nimetada jõukaks, kuid ta on siiski amaga läbisõjav. Põllumundus ja karjandus ei ole kõrgele arenemud, alguget rahvas väga puukollis on. Ka aiandus on vähe arenemud, sest see on rohkem meessi. Mesilasi peetakse ainult üksikuis taludes. Tähtsaks tuluharust on metsandus (puutööstus). Ka noiste kodu-käsitöö on arenemud. Maajunduslikesse keskkustesse on Avimurme xirukunimbrus, kus kauplused, apteek ja tuletõrje seitsimajad.

(2) Hambja kihelkond

Hamb Lõuna-Eestimaa keskosas. Pindala on 373,4 km². Pinnakihituse poolest jaguneb kahte asra. Põhjas ja kirdes on laiad lammorud, lõuna loelas on kivimassid. Samuti xui pinnakihituse suhtes, jaguneb kihelkond ka veestiku suhtes kahte asra. Põhjapoolne osa on hästi kallastunud jõed ja ajad voolavad sügavais orgudes. Lõuna- ja loela poolel alal on voolavad need vähe arenemud.

11
Suurem osa kihelkonna pinnast on sultuurtooi
metsade all, need katabad enamasti sõrgemaid
kohti, kus on hõlbad pinda. Siin-seal katab
võd sinise metsatukkad, mis annavad maa-
tistule kirju vahelduva väru. Laiemaid metsa-
aluseid on vähe. Üksik näeme kõige enam
liivaseid kinnundel. Et metsi võtja vähe,
siis on ka loomi väga vähe. Üks vast mine-
tamisväärt oleksid: jõnused, oravad, ja reb-
sed.

Lõunapool on tüüpilisemas elamuses
vana-estli talu. Põhja pool on juba uhtsed
elamused, mis leidub ka savimise.

Majanduslised on Kõnnepi riiskaim Tar-
tu kihelkond. Elanikkude peatuluallikaks
on põllumus, karjandus, siis ka aiandus,
mis vähemal määral. Kaupade astu- ja
müügistikaks on elanikele Tartu linn, ku-
hu kaupad toimetohtasse ranteede ja Ena-
jõe kaudu.

(3) Kõdovere kihelkond

Kõdovere Põhja-Tartumaa idaserval. Pindala
on 505, 2 km². Pinnakituslised moodustab
Kõdovere kihelkond P.-Tartumaa idaserva.
Peaaegu suurem osa Kõdovere kihelkonnast
on metsade all.

Elanikkude peatuluallikaks on põllum-
us ja karjandus. Peale nende veel kala-
mus, aiandus ja mesindus. Aluslised on
elamused suuremalt osalt lutheri usku.

(4) Kurssi kihelkond.

Kurssi asub P.-Tartumaa lääneservas. Pindala on 316,2 km². Pinnakihiluslikult kuulub ta loomade hulka. Tähtsamaks jõeks on Psoja jõgi. Kurssi kihelkonna piires voolab jõgi 31,5 km pikkuselt. Tähtsamad oaksid veel nimetamisväärt: Krasova jõgi (pikkus 22,6 km kihelkonna piires) Pikkumäe jõgi, Salva jõgi.

Kurssi kihelkond on metsade, soode ja niitude ala.

Elanikkonda peatavaliselt on põllundus ja korjamine.

(5) Gaiuse kihelkond.

Asub P.-Tartumaa loodepoole servas. Pindala on 505,1 km². P.-Tartumaal on vaaremaitlik. See paistab eriti silma Gaiuse kihelkonna lõuna- ja kaguosas.

Valdavam osa kihelkonna pinnast on metsade, soode ja rabade all, kuna kultuurmaistud esinevad väideste lapikestena.

Gaiu kihelkonna kaudu jookseb põhja-lõuna suunas Tartu-Tallinna raudtee ja sellega rööbiti maantee, mis pakuvad hõlpsat läbikäimist võimalusi rahvarajadele alale. Gaiust võib pidada üldiselt jõukaks ja majanduslikult edasijõudvaks kihelkonnaks. Elanikkonda valdav osa on luteriusulised.

6. Ulaõrga-Ulaõrgaalema kihelkond.

Kaub P.-Tartumaa kressosar. Pindala on 383 km². Lõuna- ja edelaosas asuvad kõrged ja selgestiikulised vööred. Kihelkonna absoluutne kõrgus on 40-107 m.

Sähtsarnoid järved on: Raionere-, Elistuere, Ulaõla-, Lutixa- ja Särkjäre. Kihelkonna lõunaosa on pea täiesti metsatu, kuna idaosas levivad suured metsad ja õige loomariik. Suuremaid liisklemisteid on Tartu-Narva maantee. Majanduslikult on elamiseks kessmisse jõukusega.

7. Uõ kihelkond.

Kaub Tartumaa kressosar. Pindala on 306 km². Pinnakituslikult on Uõ kihelkond domnis ühetasuline. Sähtsarni jõgi on Elva jõgi. Suurema sähtsusega on Tartu-Valga maantee.

Elamiseks peatuballid on korjandus ja põllumus. Majanduslikult kuulub Uõ kihelkond jõukate hulka.

Valduse ora elamiseks on luteri usku.

8. Otepää kihelkond.

Uudustate kõige kangemale lõunasse ulatuv Tartumaa kress. Pindala 3421 km². Pinnakituselt on Otepää väga mitmekesine. Kiri Pühajärvele liiskude on maspinol alul kõrged, kuna Pühajärvele ligemale jõudes madaldub maspinol. Otepää on väga järvele rikas. Jõrvi on 44 ja nende üldine pindala 6,3 km².

Suuremaid metsi Otepääs ei ole vast ainult
väljapraatud Pühajõe ümbruskond.

Tähtsamaks rüespiotamis allikaks inimesele
on põllumus ja korjandus.

Usuliseks on kihelkond luteri usuline.

9. Palamuse kihelkond.

Asub P.-Tartumaa keskosas. Pindala on
208 km². Pinnakituslikult on Palamuse reljeefi
poolest loode-osa siin selgesti viiruline. Ain-
ult Ääsis on vööri ja pikerguse järvi.

Ühendus teele suhtes on kihelkond soodsas
tingimuses, sest teda läbib Tartu-Tapa raudtee.

Maajanduslikult on Palamuse võrdlemise jär-
kov. Elanikkond on suuremalt aralt põllupiolajad.

10. Puhja kihelkond.

Asub Kesk-Tartumaa lõunear. Pindala
210 km². Puhja moodustab loe poolsaare ja kõr-
gustid. Tähtsaim jõgi on Emajõgi. Metsa vä-
hesuse tõttu on see loomade vähe.

Tähtsamaks lindlemisteks on Viljandi-
Tartu maantee.

Maajanduslikult on Puhja põlvkond.

11. Päänu kihelkond.

On Kesk-Tartumaa lõunear. Pindala
353 km². Pinnakituse poolest jaguneb see kahe
osaks. Pühjapoolne on mardal, kuna lõunapoolne
osa on kõrge. Metade poolest on Päänu
lõunear. Suurem osa metsast on männi mets.

45

See liisklemisteks on postmaantee Elvast Jõerahu.
Tulnallisteks on elanikel põllutöö.

12. Põõga kihelkond.

Asub Tartumaal Lõõnurgas. Pindala 251 km².
Pinnakihiluselt on lõõnurga vöömaastik, idaosas aga kinnimaastik. Metsa on Põõga kunnis palju. Elanikele tule annab põllutöö. Suurem osa neist on luteri usku.

13. Tartu-Maaria kihelkond.

Asub Tartumaal Keskosas. Pindala 445 km².
Kihelkonna absoluutne kõrgus on 30-86 m. Kõige madalamad kohad on Peipsi rannal ja Emajõe arulammil. Tähtsaim jõgi on Emajõe jõgi. Kihelkonna lõõnepiiril asub Tartu linn. Majanduslikult on Maaria kihelkond jõukas. Elanike tulnallisteks on peamiselt põllumus ja karjandus. Usulised on elanud valdavalt osas luteri usku.

14. Torma kihelkond.

Asub kirdes Tartumaal. Pindala 496 km².
Pinnakihiluselt jaguneb kahte osaks: lõõnepoolne - kõrgem osa ja idapoolne - madalam osa. Suur osa maapinnast on metsade all. Vetest on mõrsmisvõrkt: Avimurme jõgi, Mustijõgi j. A. Asulad levivad ainult kõrge- matel kohtadel. Tümmesed elatavad end põllutööst. Majanduslik jõukus paistab silma. Suurem osa elanikest on luteri usku.

15. Väimne kihelkond.

Ta asub asub Tartumaa maakonnas. Pindala on 717 km². Pinnakõrguselt on ta kõrgi vahelohu. Kihelkonnas absoluutne kõrgus on 20-120 m.

Tähtsamad jõed on Mõra-, Kõrgu-, Kitzküla jõgi. Elanikkonda tulnallidaks on põllumees ja oselt ka korjandus ning aialdus. Tähtsamaks veetaks on Enajõgi. Usuliselt on elanikud luteriusku.

16. Äksi kihelkond.

Äksi asub Põhja-Tartumaa maakonnas. Pindala on 2107 km². Pinnakõrguselt on nimetatud kihelkond koetud pisike- ja marguste seljakute ja küngastega.

Ida poolt on Äksi kallis vaene. Tähtsamad liinlemisteed on Tallinn-Tartu ja Tartu-Narva maantee. Majanduslikult on see kihelkond jõukas. Elanikud harivad peamiselt põldu ja kasvatavad karja. Usuliselt on nad luteriusku.

TARTU

Vaade Tartule.

Tartu on teine tähtis Eestimaa linn. Sa
seisale Emajõe kallastel. Vanasti oli sellel
kohal - Taranamäel Eesti maalinn ja hiis.
Eesti maalinn hävitati uue suurülesti
Joroslau'i poolt ära ja siis a. 1030. uus
linn ehitati sama kohal ja selle nimeks
panti Gurjen. Pärast võttsid aga eestlased
linna uuesti ära, mille neilt amastarola
sõjastlased üle võttsid. Peale seda on linna
pärast võiga palju võideldud. Kõiks kor-
da on ta proklamatsioon ja sõda korola reals-
laste kões alnud, enne kui ta a. 1704 lõp-
likult venelestele lõks. Nüüd on ta suur

linn ja ihu pealest võistlele sõrvi teiste
besti linnudega. Põhkest ihu annab tolle
Saamenõõgi ja Emajõgi. Saamenõõgi jõel
on kena aed Barslay de Talli mõdestussam-
baga. Emajõel on tore kivisild,

mille vene keisrinnal Katarina II linnale kin-
nust.

Tartu on tähtis koolilinn. Koolide
kesksas seisab ühistool.

13
Beale selle asub Tartus palju gümnaasiume.
ja ühes realskool. Erakoolidest on kõige täht.
sam Hugo Treffneri gümnaasium.

Tartusse on püstitatud võrre palju au-
samboid, austuseks oma rahva suurtele.

Varemasti oli Tartus 11 kirikut, nüüd on ainult
7-se. Elanikke on Tartus 70.000., suurem osa neist
on eestlased.

Tartus on võrreldes paljuga seltse töötasandad mist
on „Eesti Kirjanduse Selts“ ja „Vanemuine“, Viimane
ehitas aegade 1906 aastal mõõduka Soome stiilis
teatrimaja.

Eest. Vaade ja

Eluvaade.

Idni me võljume rousjilt, prousta meile
kõrgepalt silma prouma hoone.

See on kõrg prouhitis. Shuitow on eriti stiil.
Sa on ehitatud nimelt gooti stiilis. See on Pee-
tri kirik. Peale selle on veel Tartu ja ühtlasi
ka kogu Tartumaa ihusamaks kirikus
Pauluse kirik. Sa on nii seest kui ka väl-
jast ilus ja uhke.

Peale nende alaks veel vaatamise väärt
Tähetorn, mis asub Saome möel, Tartu ilu-

Samas kohas. Gaid asuvad ka Soome

varemed, mis jätavad väärtlemisel vää-

ga imesantse mulje. Peale varemete
on veel väga ilus Soome silol, oma
sügavalt rõhitud kaarega.

Taome sild

Tartu ülikool on suuremaid Euroopa asutatusi suure, asutatud 1632 a. Rootsi kuningas Gustaf Adolphi poolt.

Besti valituse poolt reorganiseeritud, ta töötas prorektorina teaduskorras. Üliõpilasi oli 1. jaanuaril 1927 a. 4186-t ja neist 82,8% eestlasi, mis besti rahvaarvu

ga võrreldes lähelpommväärt suur arv.

Üldiselt on Tartul suur tähtsus harit-
laste kesksena.

Linnaõhula on selgeilmeline ärilinn,
kus nii pea-dni ka lisatöövad on suu-
te sõutõrte ja äriole all. Linnaõhulanes are-
da raekooli,

politsei-, tuletõrje-, peapostikoone j. t.

Vana Olumaaalgu Tartu llastas end
peasjalistult transiit kaubandusest. Lõõ-
nemiseade pöörast peetud võitlustes hävis
aga linn pearegu täiesti. Pidevama tõu-
siga linnoleu algas alles 18. sajandiliga. Ku-
na linn oli varemalt liidlenis ja kauban-
duse kohaks välismaade vahel, määra-
vad ka majanduslist arenemist siit peale
valdsvalt osalt suhted Rootumaga. Kni-
gi siin on esinenud peasjalistult haridus-

töö, ei sora äelole et Tartu oleks puht kooli
linn. Sa on münd juba tulundusline keskkohal.
Et Tartu asub Võrtsjärve - Peipsi veeteel ja suure
moonteede ja 19 sadamalist peole ka randtee
lõikeskohal, an Tartust saanud mitte üksi
Tartumaa, vaid ka suurema osa Lõuna-
ja Kagu-Eesti tulunduslikes koostusko-
has.

Tähtsamad tööstused an metallitööstus,
mööblitööstused, kiitööstus, nahatööstus,
sõulasepatööstus, trükitööstus, riidetööstus j.
Lühimise linnas an võrdlemisi elav.

Wagu Toortu sadam, nii seisab ka Tartu
randteepiirum ama lähikäigu poolest teisel
kohal soogu ringis.

Aluliselt an Tartu elanud enamalt
jõelt luteri ussu.

Zoologia museum.

Saxa testar

Gaste Klimis, iliskol, anatonis, punitol

Pils Tartule.

Anshuil: 5. Pilsberg -
iliskol

H